

Banka Kredileri ve Türk Bankacılık Sektöründe Kredilerin Uluslararası Karşılaştırmalı Analizi

(Bank Loans and International Comparative Analysis of Loans in the Turkish Banking Sector)

Cemil ŞENEL ^a

^a Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Yüksekokulu, Ankara, Türkiye. cemil.senel@hbv.edu.tr

MAKALE BİLGİSİ

ÖZET

Anahtar Kelimeler:

Banka Kredileri
Banka Aktifleri
Takipteki Krediler
Bankacılık Sektörü

Gönderilme Tarihi 7 Ocak 2020

Revizyon Tarihi 13 Mart 2020

Kabul Tarihi 20 Mart 2020

Makale Kategorisi:

Araştırma Makalesi

Amaç – Bu çalışmada Türk Bankacılık sektörü ile uluslararası bankacılık sektörünün karşılaştırılması yapılarak, banka kredilerin genel görünümü incelenmiştir.

Yöntem – Bu çalışmada, 2010-2018 yılları arasında Türkiye’de faaliyet gösteren bankaların; toplam kredileri, takipteki kredileri ve mevduatları ile bazı makroekonomik değişkenler arasındaki ilişki uluslararası bankacılık sektörünün verileri ışığında, karşılaştırmalı analiz tekniği yöntemine göre incelenmiştir. Bankaların kullandıkları toplam krediler analizin odak noktasını oluşturmaktadır.

Bulgular – Küresel ekonomik istikrarsızlık, Türkiye’nin ekonomik performansını olumsuz etkilemiştir. Türk finansal sistemin başat aktörü olan bankacılık sektörüne yansımaları ise kredi büyüklüklerinin yavaşlaması ve banka değerlerinin düşmesi olarak yansımıştır. Yaşanan ekonomik sıkıntılara rağmen GSYH/Banka Aktifleri, Mevduatın Krediyeye Dönüşüm oranı ve Takibe düşen kredi oranları gelişmiş ülkeler ortalamasından düşük, gelişmekte olan ülkelerle aynı seviyede olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tartışma – Çalışma sonuçları Türk bankacılık sektöründe yer alan tüm bankaların verileri kullanılarak elde edilmiştir. Gelecekte yapılması düşünülen çalışmalarda, Türk bankacılık sektöründe yer alan mevduat bankaları, katılım bankaları, yatırım ve kalkınma bankalarının verileri, banka türleri açısından sınıflandırılarak karşılaştırmalı analiz tekniğinin uygulanabileceği varsayılmaktadır.

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Keywords:

Bank Loans
Bank Assets
Non Performing Loans
Banking Sector

Received 7 January 2020

Revised 13 March 2020

Accepted 20 March 2020

Article Classification:

Research Article

Purpose – In this study, comparing the Turkish banking sector with the international banking sector were compared and the structure of bank loans was examined.

Design/methodology/approach – Bu çalışmada, 2010-2018 yılları arasında Türkiye’de faaliyet gösteren bankaların; toplam kredileri, takipteki kredileri ve mevduatları ile bazı makroekonomik değişkenler arasındaki ilişki uluslararası bankacılık sektörünün verileri ışığında, karşılaştırmalı analiz tekniği yöntemine göre incelenmiştir. Bankaların kullandıkları toplam krediler analizin odak noktasını oluşturmaktadır.

Findings – Global economic instability had a negative impact on Turkey’s economic performance. The reflection of this on the banking sector which is the primary actor in Turkish financial system was slower growth on loans and lower values in banking. Despite the economic difficulties, it is concluded that GDP / Bank Assets, Deposits to Loans and Loans to Follow-up are lower than the average of developed countries and at the same level with developing countries.

Discussion – The results of the study were obtained by using the data of all banks in the Turkish banking sector. In the future studies, it is assumed that the comparative analysis technique can be applied by classifying the data of deposit banks, participation banks, investment and development banks in the Turkish banking sector in terms of different bank types.

Önerilen Atf/ Suggested Citation

Şenel, C. (2020). Banka Kredileri ve Türk Bankacılık Sektöründe Kredilerin Uluslararası Karşılaştırmalı Analizi, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 12 (1), 810-825.

1. Giriş

Gelişmekte olan ülke (GOÜ) konumunda bulunan Türkiye’de gelişmiş ülkelerdeki (GÜ) gibi, banka dışı finansal kurumların gelişmiş olmaması ve sermaye piyasasının gelişme aşamasında olması nedeniyle, bankalar; finansal sistemin temelini oluşturmaktadır. Bankalar ekonominin işleyişi, halkın tasarruflarının toplanması ve kullanım alanlarına dağıtılması açısından önemli bir fonksiyonu yerine getirmektedir. Bankacılık sektörü, finansal kurumlar içerisinde 3.867 milyar TL varlık tutarı ile sektörünün %83’ünü temsil etmektedir. Finansal sistem içerisinde bu kadar önemli bir yeri olan bankacılık sektörünün sorunsuz bir şekilde işlemesi, güçlü bir ekonomik yapının var olmasına bağlı bulunmaktadır.(TBB, 2018, Arslan ve Yapraklı, 2008).

Bankalar ekonominin büyümesi için gerekli ve son derece önemli olan fon akımını sağlamaktadırlar. Böylelikle, bankalar üretken yatırım olanaklarına sahip olmayan ekonomik birimler ile söz konusu olanaklara sahip olan ekonomik birimler arasında fon akımını sağlayarak ekonomi genelinde daha yüksek bir üretim ve verimliliğe katkıda bulunmaktadır. Bu açıdan üstlendikleri görev son derece önemli görünmektedir. Bankalar ve diğer finansal aracı kurumların ekonominin büyümesinde önemli bir rol üstlendiklerini ve olumlu makroekonomik etkilere neden olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır(Demirgüç ve Diğerleri,1999 ve Levine ve Zervos, 1998)

Bankalar finansal sistem içerisinde fon transferine aracılık eden en önemli kurumlar olarak bilinmektedir. Bankaların fon transferine aracılık ederken en çok kullandıkları para politikası mekanizmalarından biri kredilerdir. Para politikasının aktarım mekanizmaları, faiz kanalı, varlık fiyatları kanalı, döviz kuru kanalı, kredi kanalı ve beklenti kanalı olmak üzere beş alt başlık altında sınıflandırılmaktadır(Mishkin, 1995: 3-10). Krediler, para aktarım mekanizmasının beş kanalından birini oluşturmaktadır.

Krediler tasarrufların krediye dönüşmesinde ve ekonomide paranın değişim aracı olarak kullanılmasını sağladığı için finansal gelişmenin göstergesi olarak kabul edilmektedir. Gelişmiş ülkelerin ekonomik göstergeleri incelendiğinde finansal piyasada yer alan hane halkı, işletmeler ve diğer ekonomik birimlerin krediler ile finanse edildiği görülmektedir. Krediler, tasarrufların etkin dağıtımına katkıda bulunduğu, tasarrufların yatırımlara aktarılmasını sağladığı, eksik bilgilenmeyi azaltarak işlem maliyetlerini düşürdüğü ve finansal işlemlerin gerçekleşmesini sağlayarak ekonomik büyüme katkıda bulunmaktadır.

Bu çalışmada Türk Bankacılık sektörü ile uluslararası bankacılık sektörünün karşılaştırması yapılarak, banka kredilerin genel görünümü incelenmiştir. Çalışmada ilk olarak kredi kavramı tanımlanıp, kredi unsurları ve fonksiyonları açıklanacaktır. İkinci aşamada kredilendirme ilkeleri ve yaklaşımları konusunda bilgi verilecektir. Üçüncü aşamada literatür araştırması yapılmış olup, dördüncü aşamada gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin bankacılık verileri ile Türk Bankacılık sektörünün verileri karşılaştırılmıştır. Son kısımda ise karşılaştırma sonucu ulaşılan bilgiler verilmekte ve genel bir değerlendirme ile sona ermektedir.

2. Kredinin Tanımı, Unsurları ve Fonksiyonları

Kredi, kelime anlamı itibariyle *saygınlık ve güven* manasına gelmekte olup, Latince *inanma* anlamına gelen *credere* kelimesi kökünden gelmektedir(Usta, 1995:1). Diğer bir ifadeyle; bir varlığın belirli bir zaman şartıyla ve geri almak koşulu ile verilmesi veya verilmiş bir varlığın ödenmesine kefil olunması olayıdır(Takan ve Boyacıoğlu, 2013:141).

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu’nun 48. maddesine göre;

Bankalarca verilen nakdi krediler ile teminat mektupları, kontrgarantiler, kefaletler, aval, ciro, kabul gibi gayrinakdi krediler ve bu niteliği haiz taahhütler, satın alınan tahvil ve benzeri sermaye piyasası araçları, tevdiatta bulunmak suretiyle ya da herhangi bir şekil ve surette verilen ödünçler, varlıkların vadeli satışından doğan alacaklar, vadesi geçmiş nakdi krediler, tahakkuk etmekle birlikte tahsil edilmemiş faizler, gayrinakdi kredilerin nakde tahvil olan bedelleri, ters repo işlemlerinden alacaklar, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ile benzeri diğer sözleşmeler nedeniyle üstlenilen riskler, ortaklık payları ve Kurulca kredi olarak kabul edilen işlemler izlendikleri hesaba bakılmaksızın bu Kanun uygulamasında kredi sayılır... (BDDK, 2005/a:20).

Bankacılıkta kredinin 4 temel unsuru bulunmaktadır. Bunlar; Zaman(Vade) Unsuru, Güven Unsuru, Risk Unsuru ve Gelir Unsuru’ dur.

Zaman(Vade): Banka tarafından sağlanan itibarın ve ödünç verilen varlığın belirli bir süre sonra iadesi gerekmektedir. Bu sebeple, kredide zaman unsuru oldukça önemlidir. Çünkü vade uzadıkça belirsizlik artmakta, belirsizliğin artması ise kredinin riskini artırmaktadır.

Güven Unsuru: Kredi verilmesi uygun bulunan kişi veya kuruluşun ilgili banka nezdindeki itibarı, kredinin güven unsurunu oluşturmaktadır. Karşılıklı güvene ve itibara dayalı olarak kurulan bu ilişki, banka açısından kullanılacak kredinin nakdi veya gayri nakdi teminatlar alınması yoluyla kullanılarak belirlenir (Öker, 2007:8).

Risk Unsuru: Bütün krediler kullanılmadan önce risk süreci başlamaktadır. Bankalar bu risk sürecini minimuma indirmek için kredi verilen şirketler araştırılmakta ve çeşitli teminatlar istenmektedir. Kullanılan kredilerin zamanında ödenmemesi veya teminata konu varlıkta ortaya çıkabilecek olumsuzluklar bankacılıkta görülebilecek risk olarak kabul edilmektedir.

Gelir Unsuru: Kredinin bir başka unsuru da gelir unsurudur. Banka kullandığı krediden bir gelir sağlaması ve bu sayede varlıklarını artırması gerekmektedir. Bu geliri kullanılan kredilerden faiz veya komisyon ücretleri olarak sağlamaktadırlar.

İşletmeler, fon ihtiyaçlarını çoğunlukla bankalardan kredi kullanarak karşılamaktadır. Bu manada, kredinin fonksiyonları ve yararları şu şekilde özetlenebilir (Pekkan, 2005:61):

Ekonomik Faaliyetlerin Sürekliliğini Sağlama: Krediler, bankaların elinde bulundurduğu fazla fonları ihtiyaç sahiplerine kullanılması sayesinde arz-talep hareketliliğini, ekonomik faaliyetlerin devam etmesini ve genişlemesini sağlamaktadır.

Tedavül Aracı Yerine Geçme: Krediler, tedavül aracı olmaları sayesinde nakit para taşınmasını azaltmakta ve ticari işlemleri hızlandırmaktadır.

Milli Gelir ve İstihdama Olumlu Katkı Sağlama: İşletmelerin ihtiyaç duyduğu fonların krediler yoluyla sağlanması, bu işletmelerin finansal piyasalarda varlıklarını sürdürmesine ve üretim yoluyla milli gelir ve istihdama olumlu katkı vermesini sağlayacaktır.

Banka kredileri çeşitli şekillerde sınıflandırılmaktadır. Her sınıflandırma çeşitli başlıklar altında incelenebilmektedir. Bunlar;

- Niteliklerine göre; nakdi veya gayri nakdi krediler,
- Vadeleri açısından; kısa, orta ve uzun vadeli krediler,
- Teminat durumlarına göre; teminatlolu veya teminatsız krediler,
- Teminat türleri açısından; ipotek, kefalet, nakit blokajlı, menkul rehinli krediler,
- Kullanılan sektörler açısından; tarım, sanayi, hizmet, tekstil, ulaştırma v.b. krediler,
- Veriliş amaçları açısından; yatırım, teçhizat ve işletme kredileri,
- Kaynakları açısından; banka kaynağından kullanılan krediler, reeskont kredileri ve dış kaynaklı krediler
- Kullanıcıları açısından; kurumsal ve bireysel krediler,
- Kullanım yeri ve kesimi açısından; yurt dışı ve yurt içi krediler,
- İzin açısından; şube yetkisindeki ve otorize (bölge Müdürlüğü ve genel müdürlük yetkisindeki) krediler
- Tekdüzen hesap planı açısından; sektörel ayrıma göre krediler, Türk lirası ve yabancı para ayırımına göre krediler, nakdi krediler (kısa/orta/uzun vadeli), gayri nakdi krediler (amaç, biçim, vb.),

olmak üzere sınıflandırma muhasebe düzeni ve düzenleyici kuruluşların kısıtları kadar bankaların kendi ihtiyaçları da rol oynamaktadır. Banka kredilerinin fonksiyonel bir şekilde ve uyumlu olarak sınıflandırılması, risk faktörlerini tespit açısından önem arz etmektedir.

3. Kredilendirme İlkeleri ve Yaklaşımları

Bankacılığın ana işlevlerinden birisi kredi verme işlemidir. Kullanılacak kredilerin güvenli ve gelir getirecek şekilde bankaya geri dönüşünün sağlanması için bankaların kredilendirme işlemleri bazı ilkeler ve yaklaşımlar geliştirmişlerdir. Bu ilkeler ve yaklaşımlar sayesinde bankaların kredi işlemlerini esnetmeleri, daha çok kişi ve kuruluşa kullandırmaları ve kredileri çeşitlendirmeleri mümkün olabilmektedir.

Bankalar, faaliyetleri sürecinde, kredilerin geri ödenmemesine bağlı olarak yanlış seçim yapma sorunuyla karşı karşıya kalabilmektedir. Bankalar, bu sorunlara çözüm getirmek için bazı yöntemler geliştirmişlerdir.

Bu yöntemler; eleme ve izleme, uzun dönemli müşteri ilişkileri, kredi teminatları ve kredi taleplerinin reddedilmesi/sınırlandırılmasıdır.

Bankalar tarafından dikkat edilmesi gereken kredilendirme ilkeleri ise şu şekilde sıralanabilir;

Sağlamlık İlkesi: Kredilendirmede sağlamlık ilkesi, kullanılacak kredinin istenen şekilde geri dönüşüne sağlamak için, kredi kullanılması sırasında kredi tesis edilecek kişi ya da işletmenin finansal yapısının araştırılması ve piyasa durumunun tahmin edilemeyen riskler için gerekli teminatların alınmış olmasını ifade eder.

Akışkanlık İlkesi: Kredilendirmede hareketlilik yahut akışkanlık ilkesi, verilen kredinin donuk tutulmamasını, kredi türüne göre yapılan tahsilat ve tediye ile ilgili giriş çıkış işlemlerinin olmasını ve vadesinde geri ödenmesi ile ilgilidir.

Verimlilik İlkesi: Bankaların faiz getirilerinin yanı sıra komisyon ve diğer bankacılık hizmetlerinden elde edilen gelirlerini de artırılmasını ifade etmektedir. Bu ilkenin yerine getirmesi banka gelirlerini daha çok artıracaktır.

Uygunluk İlkesi: Bankalar kaynak teminini aksatmayacak şekilde, müşteri seçimine dikkat etmesi, piyasada bilinen işletmelere kredi kullanırma, işletmelere ödeme gücü ölçüsünde kullanırma ve müşterinin tüm bankacılık işlemlerini kendisi üzerinden gerçekleştirmesinin sağlanmasını şekilde açıklanmaktadır.

İşletmelere ve bireylere kredi kullanılmadan önce; kredi değerliliğini saptamak için, finansal tabloları ve genel olarak finansal durumları incelemektedir. İşletme ve bireyler hakkında yapılan finansal analiz sonucu elde edilen bilgiler ışığında, işletmeye ve bireylere ne amaçla ne tutarda ne vadeye kadar, hangi koşullarda ne tür bir kredi kullanılacağı ve karşılığında ne gibi teminatlar alınacağına karar verilmektedir. Bu değerlendirme yapılırken kredilendirme yaklaşımlarından da yararlanılmaktadır.

Bankalar tarafından kişilerin ve işletmelerin kredi değerliliğini saptamak için geçmiş zamanlarda karakter, girişimci kabiliyeti ve sermaye olmak üzere üç faktörü göz önüne alarak belirlendiği söylenmektedir. Bu faktörlere zaman içinde eklemeler yapılarak analizde dikkate alınan etmenler arttırılmıştır (Akgüç, 2014:14). Bu faktörler bazı kaynaklarda 5C, 7C bazılarında ise CAMPARI şeklinde ifade edilmektedir.

5 C ve Türkçe 5 K olarak da ifade edilen kurallar kredi değerlendirmede temel kriterleri veya ölçütleri belirtmektedir. Bunlar (Yuca, 2012:30-31, Parasız, 2014:307);

Karakter(Character), Kredi müşterisinin ödeme alışkanlıklarını ve dürüstlüğü gösterir.

Kapasite (Capacity): Belirlenen vadelerde işletmenin ödeme gücünü temsil eder

Kapital (Capital): İşletmenin toplam varlıkları ile toplam yükümlülükleri arasındaki fark sermayeyi diğer deyişle kapitali tanımlamaktadır

Karşılık(Collateral): Karşılık diğer bir ifade ile teminat olarak da kullanılan bu başlık altında, kredinin geri ödenmeme durumuna karşılık, bankanın zarara uğramasını engelleyecek varlıkların müşteri tarafından bankaya verilmesidir

Koşullar (Conditions): İşletmelerin aldıkları kredilerin geri ödeme süreci kısa ve uzun vadede genel ekonomik durumu da etkilemektedir.

Kredi değerlendirme sürecinde içerdiği kredi riskinin veya geri ödememe olasılığının belirlenmesinde kullanılan geleneksel 5C kuralına 2C daha ilave edilmesi ihtiyacı olduğu ve bu nedenle artı 2C eklemesi; yasalara uyum (Compliance) ile kredi dokümanları (Credit file/documentation) olarak belirtilmektedir (Şakar, 2011: 37-38). Bu konuda ilgili çalışmalar, ayrıca bkz. (Kavcıoğlu, 2003: 35). Yazıcı (2011a: 57-60)"ta ise kredibilite değerlendirmesinde 5K kuralının 7K"ya dönüştüğü belirtilerek, ilave 2K; Kullanım amacı ve Karlılık başlıkları olarak yer almıştır.

Bankalar kredi kullanırken yaptıkları analizde CAMPARI adlı formüle edilmiş yöntemi de kullanmaktadırlar. CAMPARI başlığı altında; Kişisel nitelikler(Character), Ödeme gücü(Ability pay), Bankanın sağladığı kar marjı(Margin), Kredi talebinin amacı(Purpose), Tutar(Amount), Geri ödeme planı(Repayment schdule) ve Kredi güvencesi(Insurance) kriterler yer almaktadır(Akgüç, 2014:14).

Günümüzde bankaların kredi değerlendirmede kullandığı ölçütler sürekli güncellenmektedir. Bankalar kredi kullanırken yukarıda belirtilen ölçütlere ek olarak kredinin amacı, kredinin tutarı, işletmenin kurumsal yapısı ve kredi kullanan işletmenin hukuki yapısı gibi kriterleri de göz önünde bulundurmaktadır.

4. Literatür

Literatürde kredilerin genel görünümü ile çalışmalar üç başlıkta incelenmektedir. Bu başlıklardan birincisi, bankacılık kesimi kredi hacmi ile ekonomik büyüme etkileşimi, ikincisi krediler ve enflasyon arasındaki ilişki son olarak da takibe düşen krediler ile toplam kredi hacmi arasındaki ilişki olarak bahsi geçmektedir.

Literatürde bankaların kredi hacmi ile ekonomik büyüme etkileşimi teorik ve ampirik olarak tartışılmakta ve daha çok finansal gelişme ekonomik büyümeye etkisi olarak ele alınmaktadır. Bu bağlamda genel yaklaşım, işlem maliyetlerinin ve bilgi asimetrisinin azalmasına olanak sağlayan finansal araçlar ve araçların artmasıyla birlikte finansal gelişme ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkilerin güçlendiği yönündedir(Ceylan ve Durkaya, 2010).

Literatürde ekonomik büyüme ve finansal gelişmişlik arasındaki ilişkisinin incelemesi konusunda çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Rajan ve Zingales, 1998, Demirgüç-Kunt ve Beck, Levine, Demirgüç-Kunt, Levine 2005'in araştırmalarında finansal gelişmişlikle ekonomik büyüme arasında güçlü bir neden- sonuç ilişkisi tespit edilmiştir. Levine (2005) finansal gelişme ve büyüme arasındaki teorik yaklaşımları incelemiş, gelişmiş bir finansal sistemin firmaların karşılaştığı finansman kısıtlarını ortadan kaldırarak ekonomik büyümeye katkı sağladığı sonucuna ulaşmıştır.

Lu ve Shen (2012), Çin'de yapılan bir araştırmada yabancı, şehir ve diğer bankalar olarak sınıflandırdıkları bankalar tarafından verilen kredilerin Çin şehirlerinin ekonomik büyümesi üzerine etkisini incelemişlerdir. Yabancı bankalar tarafından verilen kredilerin ekonomik büyüme üzerinde pozitif ve güçlü bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Aslan ve Küçükaksoy (2006), Türkiye'de finansal gelişme ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi 1970-2004 dönemine ait verilerle Granger Nedensellik Testiyle incelemiş ve finansal gelişmenin ekonomik büyümeyi arttırdığı sonucuna varmışlardır. Dişbudak (2010) tarafından 1961-2008 yıllarına ilişkin veriler kullanılarak banka kredileri ve ekonomik büyüme ilişkisine yönelik araştırmalarında; ARDL sınır testinin kullanılmış ve banka kredilerinin ekonomik büyümeye pozitif yönde etki yaptığı tespit edilmiştir. Ceylan ve Durkaya (2010), 1998-2008 dönemi yurtiçi kredi hacmi ve ekonomik büyüme içeren serilere Granger nedensellik testi uygulamışlar ve ekonomik büyümeden kredilere doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi bulmuşlardır. Öztürk vd. (2011), finansal gelişme ve ekonomik büyüme ilişkisini, panel nedensellik testi ile 1992-2009 dönemi verileriyle dokuz ülke için incelenmişler ve ekonomik gelişmeden finansal büyümeye doğru bir nedensellik ilişkisi bulmuşlardır. Vurur ve Özen(2013), Türkiye'de mevduat, banka kredileri ve ekonomik büyüme arasındaki karşılıklı etkileşimi araştırılmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgular, mevduatlardan hem ekonomik büyümeye hem de kredilere doğru, ekonomik büyümeden ise kredilere doğru bir nedensellik ilişkisinin olduğunu sonucuna ulaşılmıştır.

Banka kredi ve mevduatları ile enflasyon arasındaki ilişkiye yönelik olarak Türkiye üzerine yapılan araştırmalarda (Doğukanlı, Önal ve Bulat, 2000; Babuşçu vd., 2000 ve Alper, Berument ve Malatyalı, 2002), enflasyonun banka alacaklarını ve kredilerini olumsuz etkilediği yönünde bulgular elde edilmiştir. Diğer taraftan, Van Rijckeghem (1999); İnan (2000) ve Tunay ve Uzunay (2000) tarafından yapılan çalışmalardan elde edilen sonuçlar doğrultusunda, enflasyon artışının bankaların mevduatlarını artırarak, ekonomide yatırım için gerekli olan finansal kaynakların azalmasına yol açtığı yönünde sonuçlara ulaşılmıştır.

Takipteki krediler ve krediler arasındaki ilişkiye yönelik yapılan araştırmalarda, Louzis ve diğerleri de Yunanistan bankacılık sektörünün takipteki kredi oranını etkileyen faktörleri regresyon yöntemi ile analiz etmişlerdir. Yaptıkları analiz sonucunda, faiz oranının takipteki krediler üzerinde etkili olduğu tespit edilmiştir (Louzis vd., 2012, s.1012). Boudriga ve diğerleri (2010) de aynı yöntemi kullanarak bankaların kredi rakamlarındaki büyümenin takipteki krediler üzerinde etkili olduğunu belirlemişlerdir. Siddiqui ve diğerleri (2012) ise GARCH yöntemini kullanarak aynı sonuca ulaşmışlardır.

Türkiye'de bu konuda yapılan çalışmalar; Yağcılar ve Demir çalışmasında takipteki kredilerin nedenlerini analiz edebilmek için 2002 ve 2013 yılları arasındaki aylık verileri panel veri analizi yöntemiyle test etmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, kredi/mevduat oranı, aktif karlılığı, büyüme oranı ve faiz oranının takipteki

kredileri etkilediği belirlenmiştir (Yağcılar ve Demir, 2015). Macit ve Keçeli (2012) de regresyon analizi kullanarak benzer sonuçlara ulaşmışlardır. Şahbaz ve İnkaya (2010) ise tüketim harcamaları ve kredi büyüklüğü ile sorunlu krediler arasında neden-sonuç ilişkisi olduğunu tespit etmişlerdir.

5. Türkiye’de Banka Kredilerinin Genel Görünümü ve Karşılaştırmalı Analizi

Türkiye’nin finansal sisteminde kredilerin önemini ve bankacılık sektöründeki yerinin anlaşılması için finansal tablo ve raporlarından türetilmiş şekiller ve grafikler daha iyi fikir vermektedir. Bu şekil ve grafikler sektörün büyüklüğü ve kredilerin sektörde ki payı hakkında önemli bilgiler sunmaktadır.

5.1. Araştırma Veri ve Yöntemi

Araştırmada kullanılan veriler Borsa İstanbul(BİST), Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu(BDDK), Türkiye Bankalar Birliği(TBB), Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (TCMB), Avrupa Bankacılık Federasyonu(EBF) ve Türkiye İstatistik Kurumu(TÜİK) veri sisteminden elde edilmiştir.

Türk Bankacılık sektöründe yer alan 2010-2018 yılları arasında faaliyet gösteren tüm bankaların verileri analizde yer almaktadır.

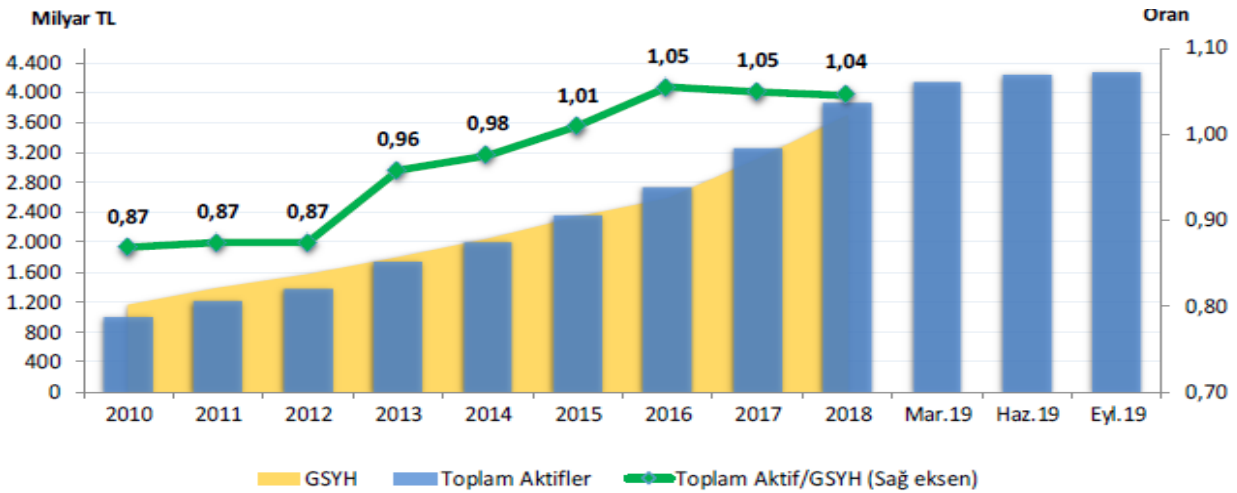
Analizde yer alan Türk bankacılık sektörüne ilişkin veriler BDDK sayfasında yayımlanmış, yıllık bağımsız denetim raporlarında açıklanmış finansal tablolarında yer alan hesap kalemleri ile bu hesap kalemlerinden hesaplanmış finansal oranlardan oluşmaktadır. Analizde kullanılan diğer veriler; Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (T.C.M.B), Türkiye Bankalar Birliği, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ve Avrupa Bankacılık Federasyonu(EBF), Moody’s Service raporları ve araştırmalarından elde edilmiştir.

Bu çalışmada, 2010-2018 yılları arasında Türkiye’de faaliyet gösteren bankaların, toplam kredileri, takipteki krediler, mevduatları ile bazı makroekonomik değişkenler ilişkisi, uluslararası bankacılık sektörünün ilgili verileri ile kıyaslanarak karşılaştırmalı analizi yapılacaktır. Bankaların kullandıkları toplam krediler analizin odak noktasını oluşturmaktadır.

Karşılaştırmalı analiz, farklı tarihlerde ya da farklı dönemlere ilişkin olarak hazırlanmış finansal tablolarda yer alan hesap kalemlerindeki değişikliklerin belirlenmesi ve bu değişikliklerin nedenleri ile incelenerek değerlendirilmesi olarak ifade edilmektedir. Belirli dönemdeki finansal tablolardan elde edilen ve belirli bir dönem itibariyle hazırlanmış verilerin incelenmesi statik bir analizdir. Statik analiz bankaların belirli dönem ve tarih itibariyle sonuçlarını ortaya koymakta, gelişmelerinin yönünü göstermemektedir. Karşılaştırmalı analiz, bankalarının sürekliliği içinde ilgili veriler açısından faaliyet sonuçlarındaki gelişmelerin yönünü gösterdiği için tercih edilmiştir(Akgüç, 2012).

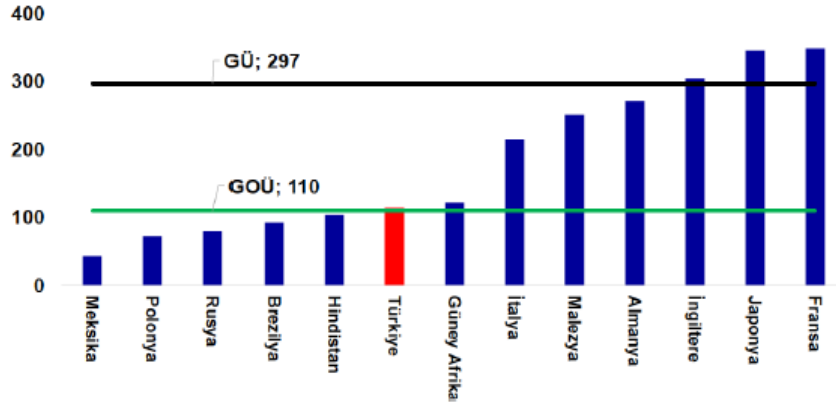
5.2. Araştırma Bulguları

Türk bankacılık sistemi ile uluslararası bankacılık sektörünün ilgili verilerini değerlendirmek için karşılaştırmalı analiz tekniği uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

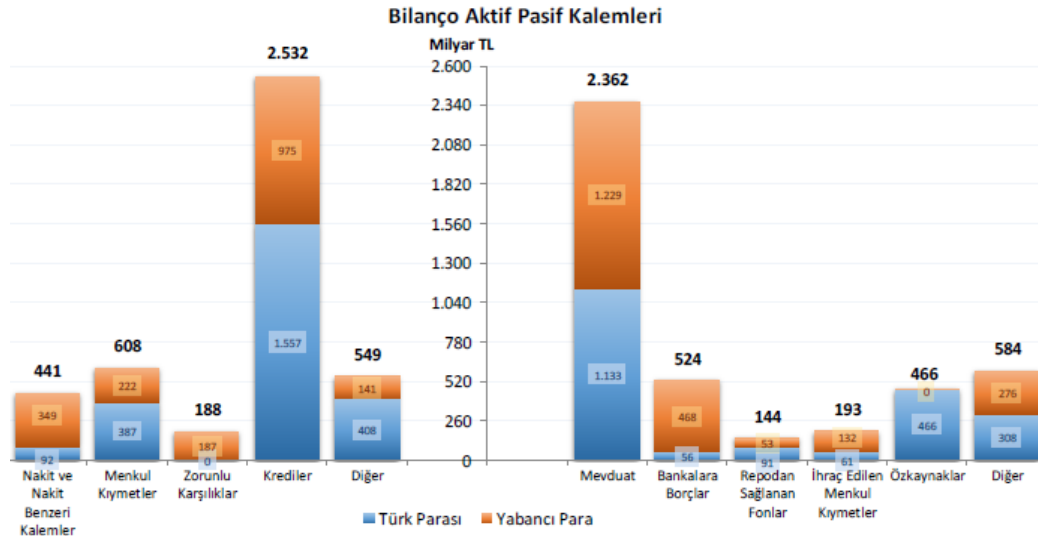
Şekil 5.1 : Bankaların Aktif Büyüklüğü (BDDK, 2019).

Türk bankacılık sektörünün aktif büyüklüğünün GSYH'ye oranı 2017 yılında 1,05 iken 2018 yılının sonunda 1.04 olarak gerçekleşmiştir. Gayrisafi yurtiçi hasıla TL bazında reel olarak yüzde 2,6 oranında artarken, dolar bazında ise yüzde 8 azalmıştır. GSYH'nın dolar bazında azalmasında Türk Lirasının değer kaybı önemli etken olmuştur.

Şekil 5.2: Gelişmiş ülkeler (GÜ) ve gelişmekte olan ülkelerde (GOÜ) Toplam aktifler ve GSYH (TBB, 2017).

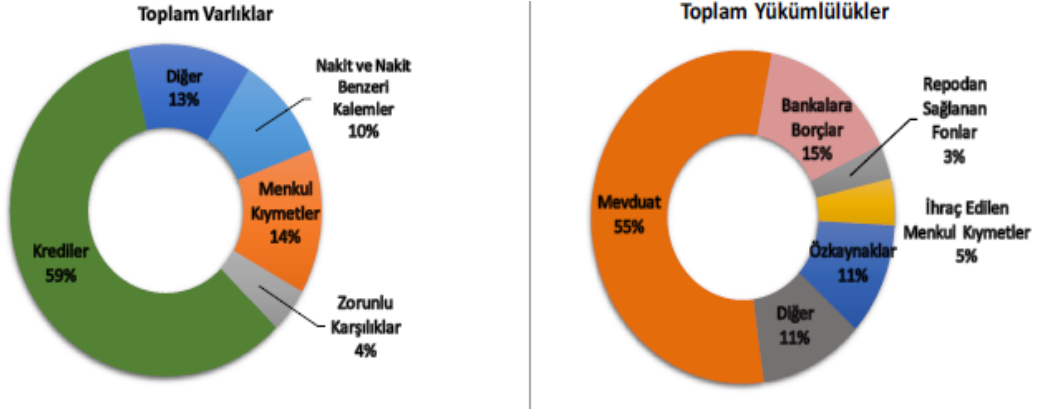
Dünya ekonomisinin 2018 yılında yüzde 3,7 oranında büyüdüğü tahmin edilmektedir. Gelişmiş ülkelerde büyüme hızı yüzde 2,3, gelişmekte olan ülkelerde ise yüzde 4,6 düzeyinde olmuştur. Türkiye'nin 2018 yılında büyüme oranı 2,6 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'de 2017 yılında aktif/GSYH oranı gelişmekte olan ülke (GOÜ) ortalamasına yakın bir düzeyde ve gelişmiş ülke (GÜ) ortalamasından düşüktür.

Şekil 5.3 : Aktif ve Pasif Kalemlerin TP ve YP Olarak Görünümü (BDDK, 2019).

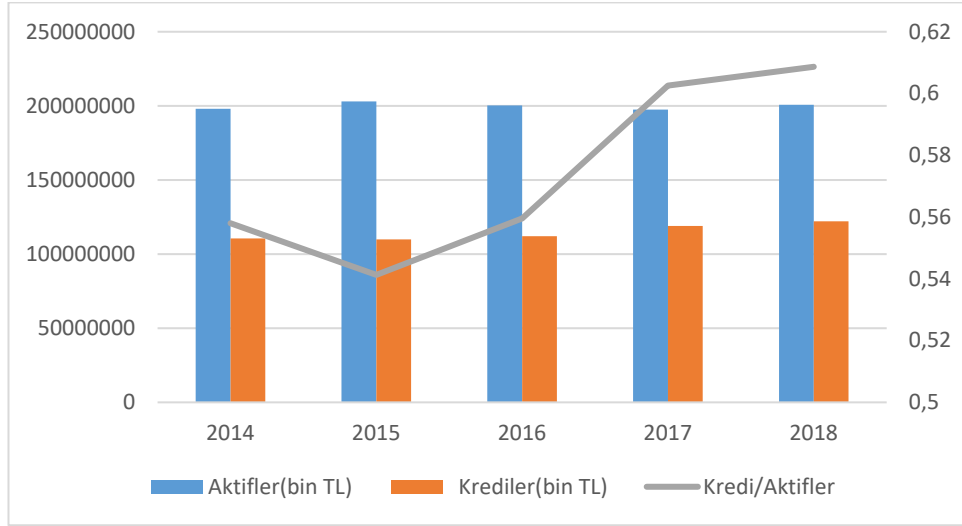
Türk bankacılık sektörü bilançosu içerisindeki yabancı para varlıkların toplam aktiflere oranı %43, toplam yabancı para yükümlülüklerin toplam kaynaklara oranı %51 olarak gerçekleşmiştir.

Yabancı para kredilerin toplam krediler içerisindeki payı %39, yabancı para mevduatın toplam mevduata oranı %52'dir.

Grafik 5.1: Aktif ve Kaynak Toplamlarının Pay Olarak Dağılımı (BDDK, 2019).

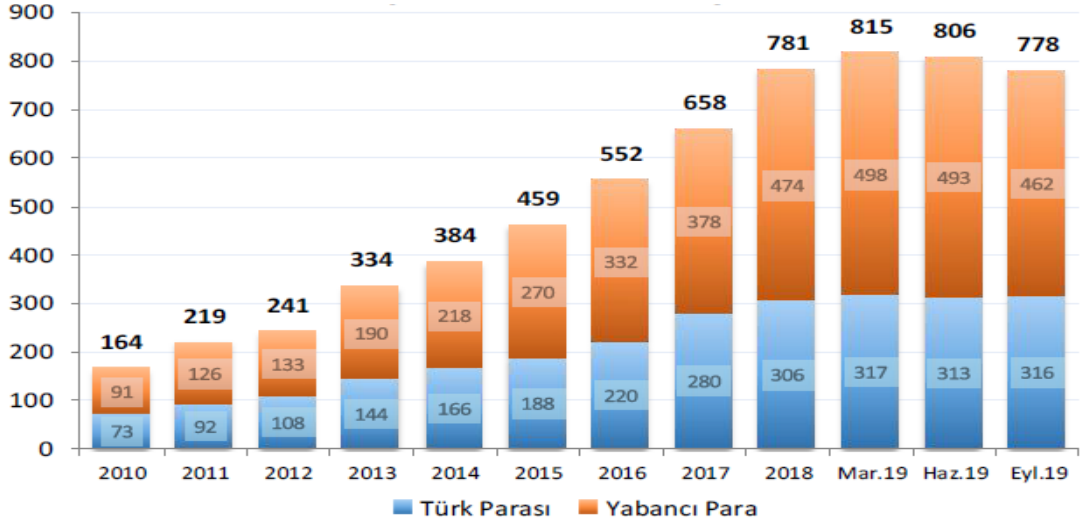
Toplam aktifler içerisinde kredilerin payı %59 ve menkul kıymetlerin payı %14 olarak gerçekleşmiştir. Mevduat %55 pay ile toplam kaynaklar içerisinde en büyük paya sahipken, bankalara borçlar kaleminin payı %15 ve repodan sağlanan fonların payı %3'dür.

Şekil 5.4: Avrupa Birliği Ülkeleri Bankacılık Sektörü Toplam Aktifler ve Krediler (EBF, 2019).

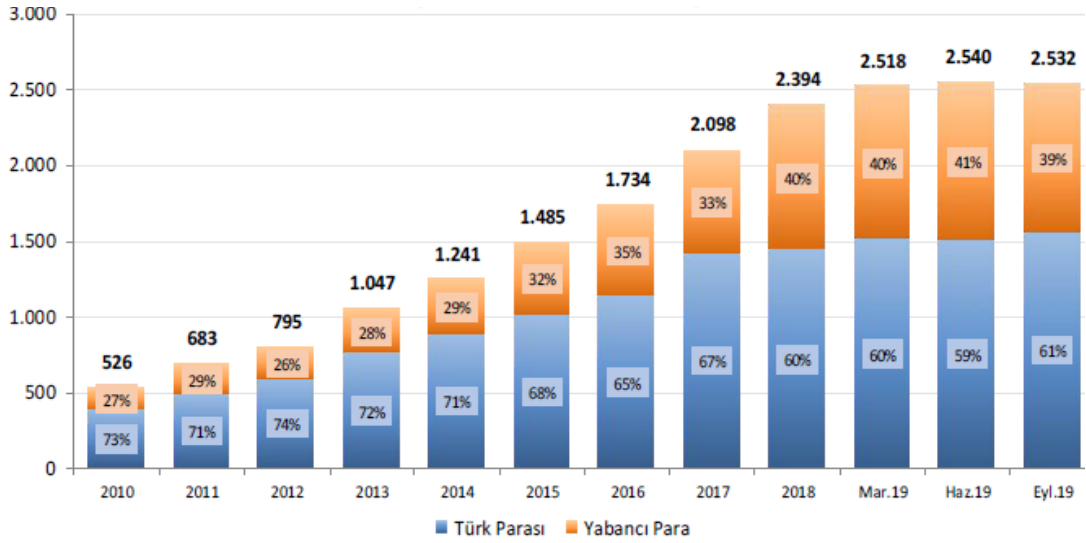
Avrupa birliği ülkeleri bankacılık sektöründe toplam aktifler 2014 yılında 198 trilyon TL iken 2018 yılına gelindiğinde 200 trilyon TL olmuştur. 2014 -2018 yılları itibariyle cüzi bir değişim göstermiştir. Banka aktifleri içerisindeki toplam kredilerin tutarı 2014 yılında % 54'ten 2018 yılında %60'a çıkmıştır. Aynı yıllarda Türkiye'de toplam kredilerin payı %71'den %60 oranına düşmüştür(Şekil 5.6).

C. Şenel 12/1 (2020) 810-825

Şekil 5.5: Gayrinakdi Kredilerin Gelişimi (BDDK, 2019).

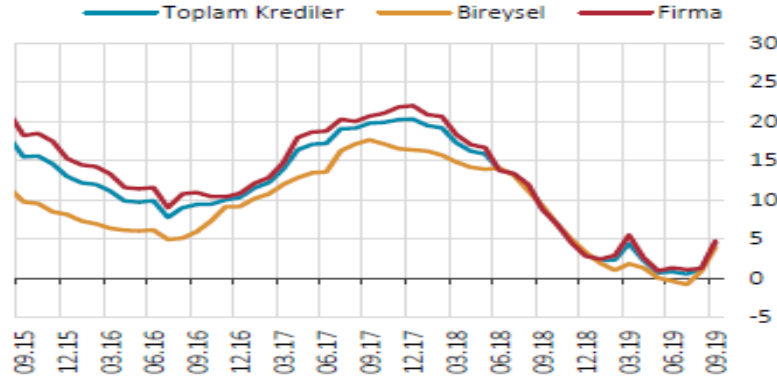
Eylül 2019 dönemi itibarıyla gayrinakdi kredilerin büyüklüğü 778 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Gayrinakdi krediler içerisinde teminat mektupları %75 ile en büyük paya sahipken akreditif kredilerin payı %11'dir. Teminat mektupları; kefalet karşılığı teminat mektupları (%33), açık teminat mektupları(%21) ve diğer teminat mektupları(%21) kalemlerinden oluşmaktadır. Gayrinakdi krediler içerisinde yer alan diğer kalemler sırasıyla, diğer gayri nakdi krediler (%10) ve kabul kredileridir (%4).

Şekil 5.6: Kredilerin TP ve YP Olarak Görünümü (BDDK, 2019).

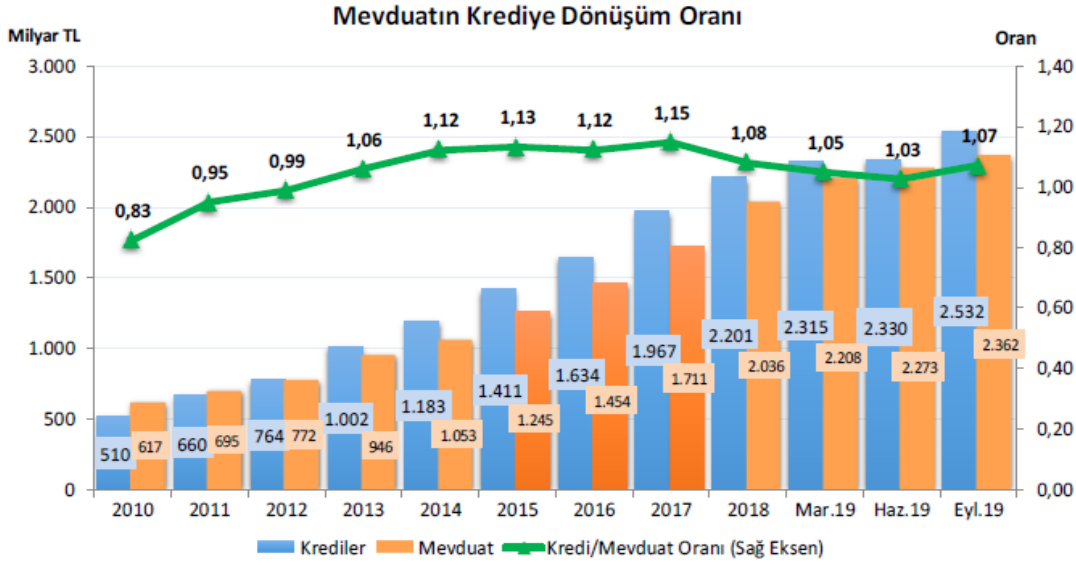
Türk Bankacılık sektöründe 2018 Eylül ayı itibarıyla, 1.557 milyar TL ve 975 milyar TL'si yabancı para kredilerinden oluşmak üzere toplam kredi tutarı 2.532 milyar TL'dir. 2018 yılının ikinci yarısından itibaren finansal koşullardaki sıkılaşma, makroekonomik görünüm ve baz etkileri kaynaklı olarak düşen kredi büyüme oranlarında ivme kaydedilmiştir.

C. Şenel 12/1 (2020) 810-825

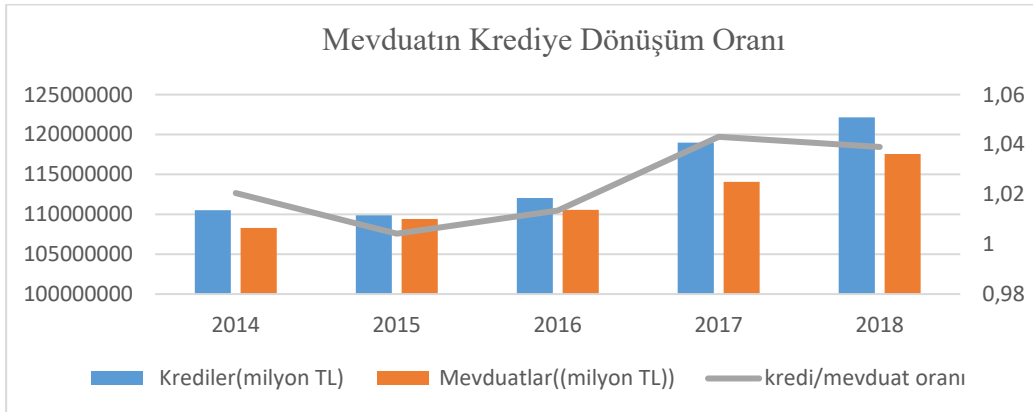
Grafik 5.2: Yıllık Kredi Büyümesi (TCMB, 2019)

2019 yılı Haziran ayı sonrasında kredi faiz oranlarının azalması, finansal koşullardaki gevşeme, bankaların TL mevduatlardaki artışa paralel likidite kaynaklı iyileşme ve özellikle kamu teşvikleri; kredi piyasasında iyileşme sağladığı Grafik 1.1’de görülmektedir. 2019 yılı Eylül ayı itibarıyla kur etkisinden arındırılmış toplam yıllık kredi büyümesi yüzde 4,5 seviyesinde gerçekleşmiştir.

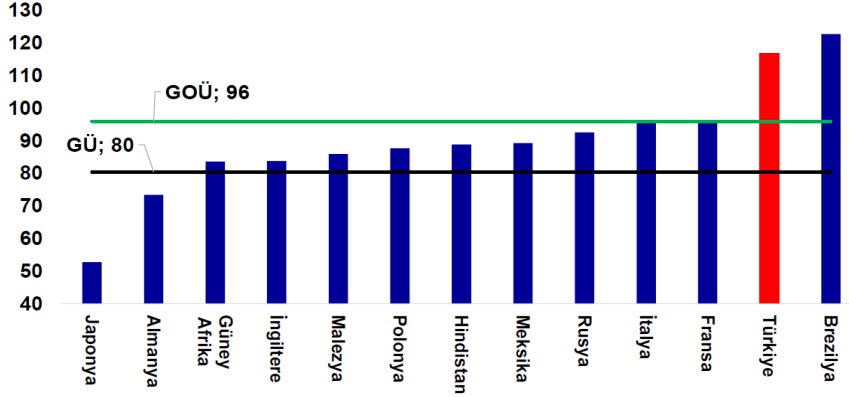
Şekil 5.7: Mevduatın Krediye dönüşüm Oranı (BDDK, 2019).

Mevduatın krediye dönüşüm oranı Eylül 2019 itibarıyla 1,07 olarak gerçekleşmiştir. 2018 yılının son çeyreğinde kredilerde yavaşlama yaşanmıştır. Son çeyrekte, TL krediler 54 milyar TL azalırken, YP krediler 1 milyar dolar artmıştır. İlgili dönemde, TL mevduat 7 milyar TL artarken, YP mevduat 8 milyar dolar artmıştır. Kredi/mevduat oranı yılsonunda bir önceki yıla göre düşerek yüzde 1.07 olmuştur. Kredilerin gayrisafi yurtiçi hasılaya oranı yüzde 65’tir.

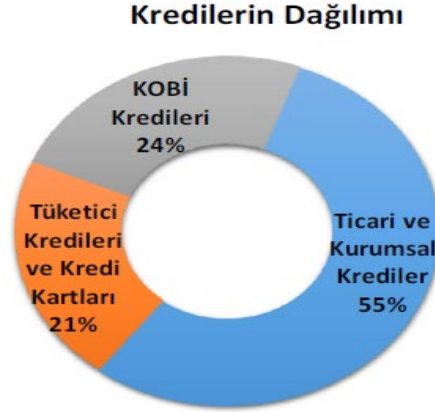
Şekil 5.8: Avrupa Birliği Ülkeleri Bankacılık Sektörü Mevduatın Krediye Dönüşüm Oranı (EBF, 2019).

Avrupa Birliği ülkelerinde mevduatın krediye dönüşüm oranı 2018 yılı itibarıyla 1,039 olarak gerçekleşmiştir. Türk bankacılık sektörü mevduatın krediye dönüşüm oranı, Avrupa Birliği ülkeleri ortalamasından daha yüksektir.

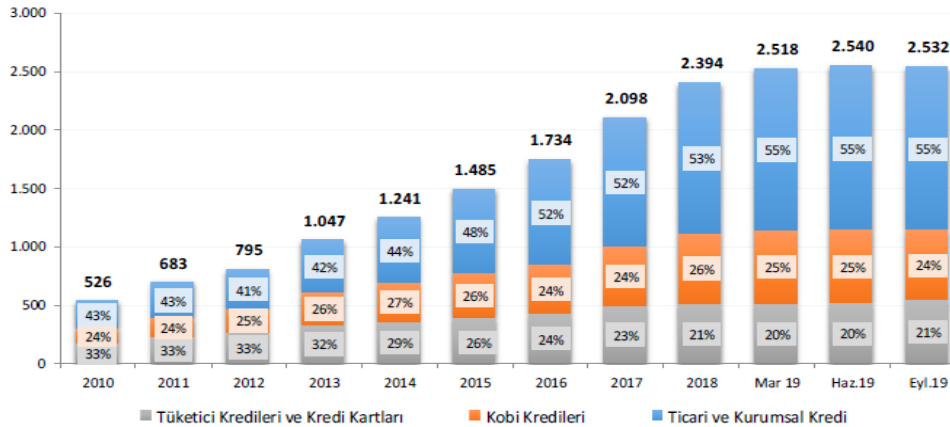
Şekil 5.9: Gelişmiş ülkeler (GÜ) ve gelişmekte olan ülkelerde (GOÜ)Mevduatın Krediye dönüşüm Oranı(TBB, 2017)

Türkiye’de 2017 yılında mevduatın krediye dönüşüm oranı gelişmekte olan ülke (GOÜ) ortalamasına yakın bir düzeyde ve gelişmiş ülke (GÜ) ortalamasından yüksektir. 2018 yılına gelindiğinde dünya ekonomisinde yaşanan gelişmeler ve piyasalarda yaşanan dalgalanmaların ve ekonomik faaliyetin yavaşlamasının da etkisiyle gelişmiş ülkelerde mevduat faizleri düşmüştür. Gelişmekte olan ülkelerde toplam mevduat tutarı azalmıştır.

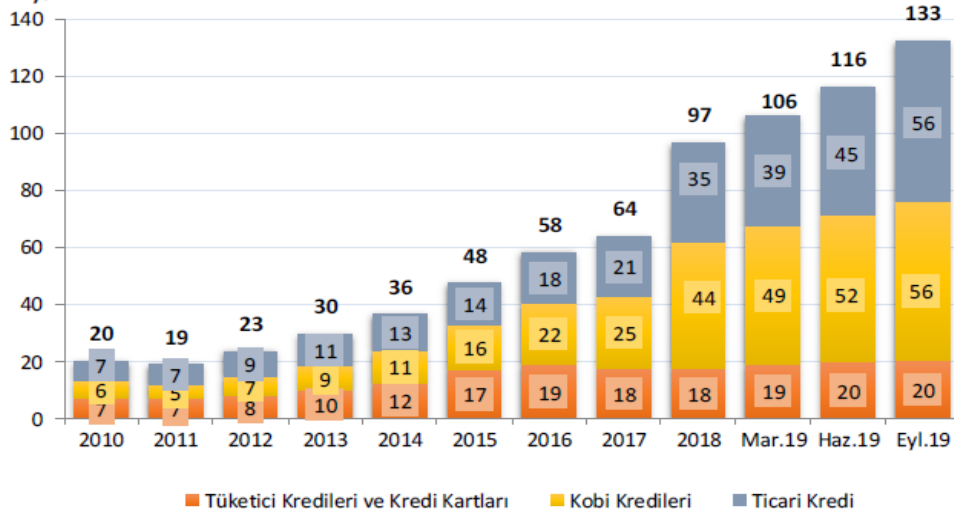
Grafik 5.3: Kredilerin Pay Olarak Dağılımı (BDDK, 2019).

Toplam krediler içinde TL kredilerin payı % 63 düzeyindedir. Kredilerin % 55’i büyük işletmelere, % 24’ü KOBİ’lere, % 21’i ise bireysel müşterilere kullanılmıştır.

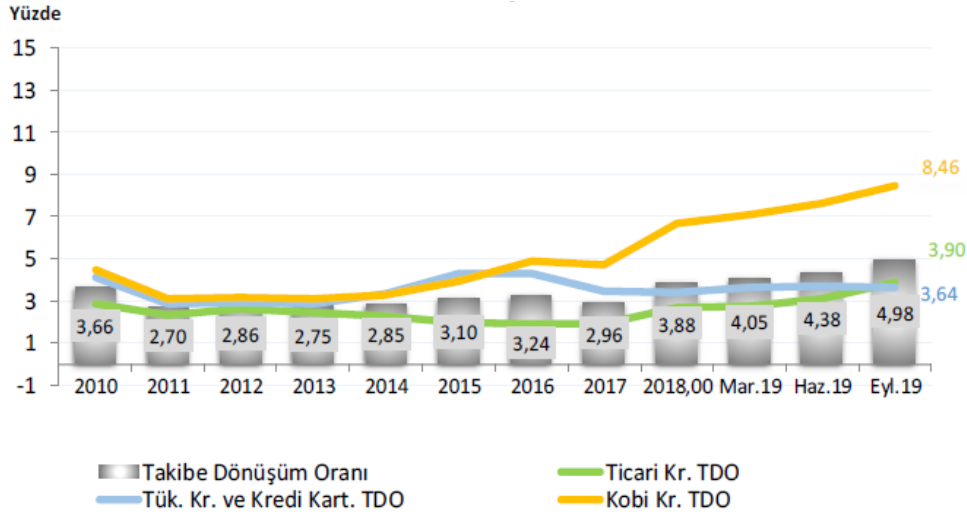
Şekil 5.10: Kredi Türlerinin Gelişimi (BDDK, 2019).

Eylül 2019 dönemi itibariyle; ticari ve kurumsal krediler 1.387 milyar TL, KOBİ kredileri 607 milyar TL ve tüketici kredileri ve kredi kartları 538 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

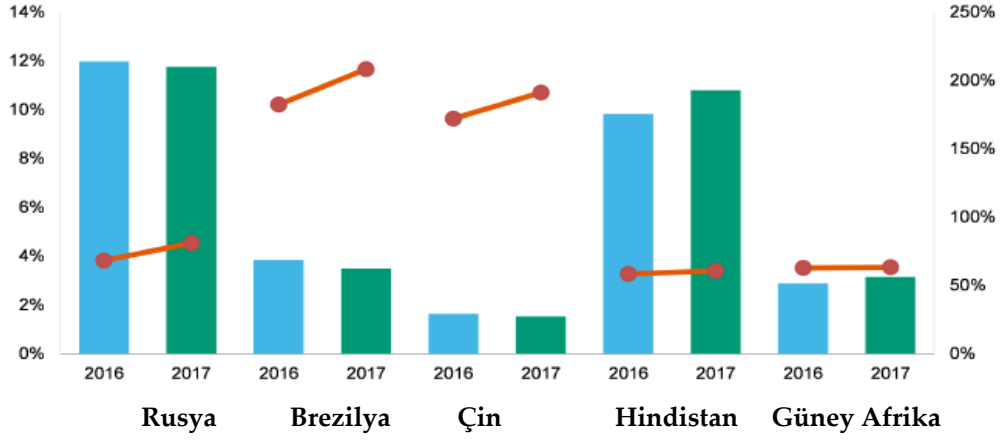
Şekil 5.11: Takipteki Krediler (BDDK, 2019/b).

Türk bankacılık sektöründe Eylül 2019 itibariyle takipteki kredilerin toplam tutarı 133 milyar TL'ye ulaşmıştır. 2010 yılından günümüze takipteki krediler tutarları incelendiğinde KOBİ'lere verilen kredilerin pay olarak kurumsal ve bireysel kredilerin üstünde seyrettiği görülmektedir.

Şekil 5.12: Kredilerin Takibe Dönüşüm Oranı (BDDK, 2019/b).

2019 Eylül ayı itibariyle kredilerin takibe dönüşüm oranı, kurumsal kredilerde yüzde 3,9, bireysel kredilerde ise yüzde 3,64'tür. KOBİ kredilerinde ise yüzde 8,46'dır. 2018 yılının üçüncü çeyreğinde döviz kuru ve faizlerde yaşanan dalgalanmalar, ekonomik faaliyetlerin zayıf seyretmesi ve yavaşlayan kredi büyümesi sonucunda Kredilerin takibe dönüşüm oranlarına olumsuz yansıdığı şeklinde değerlendirilmektedir (TCMB, 2019).

Şekil 5.13: BRICS Ülkeleri Kredilerin Takibe Dönüşüm Oranı (Moddy's Service, 2018)

BRICS ülkeleri kredilerin takibe dönüşüm oranları 2016-2017 yılları itibariyle incelendiğinde, Rusya ve Hindistan'da kredinin takibe dönüşüm oranının %12 düzeyinde, Brezilya ve Güney Afrika'nın % 4 düzeyinde, Çin'in ise %1,5 oranı ile gelişmekte olan ülkelere göre düşük olduğu ve kuvvetli bir sergilediği görülmektedir. Türk Bankacılık sektörü ilgili dönemde % 3,24 ve % 2,96 oranı ile aktif kalitesi açısından kuvvetli bir görünümde dir. 2018 yılı ve 2019 son üç çeyreğinde kredilerin takibe dönüşüm oranı yükselme gözükmektedir.

6. Sonuç

Bankalar finansal sistem içerisinde stratejik öneme sahip kurumlardır. Bankaların en temel görevi finansal aracılık fonksiyonunu yerine getirmeleridir. Bankalar sağladıkları bu fonksiyonla finansal sistemin temelini oluşturmaktadır. Bu fonksiyonu yerine getirirken kullandıkları para aktarım mekanizmalarından kredi kanalıyla ekonomide kaynakların etkin dağıtılmasını sağlarken, bir işletme olarak karlarını maksimize etmeye çalışmaktadırlar.

Günümüzde krediler gelişmiş finansal piyasalara sahip ve istikrarlı ekonomi düzeni olan ülkelerde önemli fonksiyonlara sahip bulunmaktadır. Krediler, ekonomide kaynakların etkin dağıtılmasını sağlama, tasarrufların yatırıma dönüştürülmesi, asimetrik bilginin azaltılarak işlem maliyetlerini düşürmesi gibi ekonominin etkinliğini arttıran birçok fonksiyonu yerine getirmektedir. Krediler aynı zamanda iyi işleyen finansal sistemin ve gelişmiş ekonominin göstergesi olarak görülmektedir. Ülkemizde de bankaların sahip olduğu krediler incelendiğinde olumsuz ekonomik dönemlere rağmen hacimleri artarak devam etmektedir.

Bu çalışmada krediler tanımlanmış ve Türk Bankacılık sistemindeki kredi kullanımı ve gelişmiş, gelişmekte olan ülkelerin bankacılık sektörleri ile karşılaştırılabilir olarak yıllara göre incelenmiştir. Türk bankacılık sisteminde krediler durumu incelendiğinde banka aktif büyüklükleri ile paralel hareket ettiği görülmektedir. Bankacılık açısından değerlendirdiğimizde, krediler bankaların finansal tablolarında aktif hesap grubunda yer aldığı için, krediler kaleminde meydana gelen artışlar banka aktifleri yükseltme, azalışlar ise keza banka aktiflerini düşürmektedir. Türk bankacılık sektöründe toplam aktiflerin % 59' unun krediler hesap kalemi olduğu gözükmektedir. GSYH, takip eden gösterge olarak nitelendirilen bir makroekonomik faktördür. Yani kredilerde meydana gelen değişim sonucu şekillenen bir değişkendir. Kredilerde meydana gelen artışlar GSYH'yı da pozitif olarak etkilemektedir. Türk bankacılık sektörü açısından da banka aktiflerinin artmasına paralel olarak GSYH artış göstermektedir. Dünya ekonomisinin 2018 yılında yüzde 3,7 oranında büyüdüğü tahmin edilmektedir. Gelişmiş ülkelerde büyüme hızı yüzde 2,3, gelişmekte olan ülkelere ise yüzde 4,6 düzeyinde olmuştur. Türkiye'nin 2018 yılında büyüme oranı 2,6 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'de 2017 yılında aktif/GSYH oranı gelişmekte olan ülke (GOÜ) ortalamasına yakın bir düzeyde ve gelişmiş ülke (GÜ) ortalamasından düşüktür.

Kredilerin kendi içerisinde dağılımı incelendiğinde % 55'i ticari ve kurumsal kredilerdir. Diğer bir ifadeyle büyük işletmelere ve projelere kullanılan kredilerdir. KOBİ kredilerinin payı %24, bireysel kredilerin payı ise %22'dir. 2010 - 2017 döneminde ticari ve kurumsal krediler, KOBİ ve tüketici kredileri, kredi kartları kredilere göre bankacılık sektörü kredilerinden en fazla payı alan kredi türü olmuştur. İlgili kredi türlerinin 2010 -2017 döneminde yaklaşık 3,5 kat artış gösterdiği gözönüne alındığında, bankacılık sektörünün ticari ve

kurumsal, KOBİ ile sektörel büyümeye ve gelişime önemli katkıda bulunduğu, bireysel krediler ve kredi kartlarıyla ise kişisel harcamaları arttırarak ekonomik büyümeyi desteklediği görülmektedir.

Kredi/mevduat oranı yılsonunda bir önceki yıla göre düşerek yüzde 1.07 olmuştur. Kredilerin gayrisafi yurtiçi hasılaya oranı yüzde 65'tir. Türkiye'de 2017 yılında mevduatın krediye dönüşüm oranı gelişmekte olan ülke (GOÜ) ortalamasına yakın bir düzeyde ve gelişmiş ülke (GÜ) ortalamasından düşüktür. 2018 yılına gelindiğinde dünya ekonomisinde yaşanan gelişmeler ve piyasalarda yaşanan dalgalanmaların ve ekonomik faaliyetin yavaşlamasının da etkisiyle toplam kredi tutarı azalmıştır. Bunun neticesinde mevduatın krediye dönüşüm oranında 2017 yılından itibaren düşüş gözlemlenmektedir.

Türk bankacılık sektöründe 2017 yılında 65 milyar TL'si olan takipteki kredilerin toplam tutarı 2019 yılı Eylül ayı itibariyle 133 milyar TL'ye ulaşmıştır. 2010 yılından günümüze takipteki krediler tutarları incelendiğinde KOBİ'lere verilen kredilerin pay olarak kurumsal ve bireysel kredilerin üstünde seyrettiği görülmektedir. BRICS ülkeleri kredilerin takibe dönüşüm oranları 2016-2017 yılları itibariyle incelendiğinde, Rusya ve Hindistan'da kredinin takibe dönüşüm oranının %12 düzeyinde, Brezilya ve Güney Afrika'nın % 4 düzeyinde, Çin'in ise %1,5 oranı ile gelişmekte olan ülkelere ayrıldığı ve kuvvetli bir sergilediği görülmektedir. Türk Bankacılık sektörü ilgili dönemde % 3.24 ve % 2,96 oranı ile aktif kalitesi açısından kuvvetli bir görünümde dir. Türk bankacılık sektöründe kredilerin takibe dönüşüm oranı 2018-2019 yılları itibariyle artış göstermektedir.

Bankalar açısından toplam krediler, GSYH ve banka finansal tablolarından üretilmiş diğer oran ve büyüklükler, gelişmiş ekonomilerdeki bankalardan önemli oranda farklılıklar arz ettiği, gelişmiş ülkelerle yakın sonuçlar da olduğu gözükmektedir. Bu sonuçlara göre bankacılık sektörü, makroekonomik olarak ortaya çıkan risklere kendilerini daha iyi konumlandırması ve daha etkin risk yönetimi uygulamaları gerekmektedir.

Bu çalışma sonuçlarının, BDDK, TBB, TCMB tarafından hazırlanan raporlarda yer alan Türk bankacılık sektörüne ait verilerin kullanıldığı düşünülerek değerlendirilmesi gerekir. Çalışmada kullanılan karşılaştırmalı analizler Türk bankacılık sektöründeki tüm bankalar açısından önemli bulgular sunulmuş ve gelişmiş ülkeler ve gelişmekte olan ülkeler arasında nerede yer aldığını göstermek istenmiştir. Sonraki çalışmalarda Türk bankacılık sektöründe yer alan mevduat bankaları, yatırım ve kalkınma bankaları, katılım bankalarının bilgileri sınıflandırılarak karşılaştırmalı analizi yapılabilir.

Kaynakça

- Akgüç, Ö. (2012). *Banka Finansal Tablolarının Analizi* (2. Baskı). Arayış Basım ve Yayıncılık. İstanbul.
- Akgüç, Ö. (2014). *Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi* (10. Baskı). Arayış Basım ve Yayıncılık. İstanbul.
- Alper, C. E., Berument, M. H., & Malatyacı, N. K. (2002). *The impact of a disinflation program on the structure of the Turkish banking sector: evidence from 1988-1999. In Inflation and disinflation in Turkey*. Ashgate Publishing.
- Arslan, İ., & Yapraklı, S. (2008). Banka Kredileri Ve Enflasyon Arasındaki İlişki: Türkiye Üzerine Ekonometrik Bir Analiz (1983-2007). *Ekonometri ve İstatistik Dergisi*, (7), 88-103.
- Aslan, A. G. Ö., & Küçükaksoy, İ. (2006). Finansal gelişme ve ekonomik büyüme ilişkisi: Türkiye ekonomisi üzerine ekonometrik bir uygulama. *Ekonometri ve İstatistik e-Dergisi*, (4), 12-28.
- Babuşçu, Ş., Köksal, O., Ünsün, A. & Yazıcı, Z. (2000), *Dezenflasyon Sürecinin Bankalara Etkisi ve Bu Etkilenmeyi Olumluya Çevirmek Amacıyla Bankalarca Alınması Gereken Tedbirler*, Vefa Cemal Sezer Bankacılık Yarışması Ödül Kazanan Eserler, Akdenet Yayını.
- BDDK,(2005), Bankacılık Kanunu
https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Mevzuat/Bankacilik_Kanunu/15405411_sayili_bankacilik_kanunu.pdf, , Erişim Tarihi:11.01.2019.
- BDDK, (2017), Türk Bankacılık Sistemi Genel Görünümü Mart 2017 Raporu, Erişim Tarihi:15.12.2019.
- Beck, T.H.L., Demirgüç-Kunt, A., Laeven L. & Levine, R., (2008)."Finance, firm size and growth," Open Access publications from Tilburg University.
- Boudriga, A., Taktak, N. B., & Jellouli, S. (2010, September). Bank Specific, Business and Institutional Environment Determinants of Banks Nonperforming Loans: Evidence from MENA Countries. *In Economic Research Forum, Working Paper* (No. 547).

- Ceylan, S. & Durkaya, M.(2010), Türkiye’de Kredi Kullanımı - Ekonomik Büyüme İlişkisi, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 24, Sayı: 2.
- Demirgüç, A.K. & R.Levine,(1999). Bank-Based and Market-Based Financial Systems, *Policy Research Working Paper*, No: 2143, Washington: World Bank.
- Demirgüç-Kunt, A. & Maksimovic, V., (1998). Law, Finance, and Firm Growth. *Journal of Finance* 53, 2107-2137
- Dişbudak C.(2010) Analyzing the Bank Credit- Economic Growth Nexus in Turkey, *European Journal Of Economics, Finance and Administrative Sciences* ISSN 1450-2275 Issue 23.
- Doğukanlı, H., Önal, B. & Bulat, Ö. (2000), *Dezenflasyon Sürecinin Bankalara Etkisi ve Bu Etkilenmeyi Olumluya Çevirmek Amacıyla Bankalarca Alınması Gereken Tedbirler*, Vefa Cemal Sezer Bankacılık Yarışması Ödül Kazanan Eserler, Akdenet Yayını.
- EBF, (2019), Banking in Europe: EBF Facts & Figures , <https://www.ebf.eu/wp-content/uploads/2020/01/EBF-Facts-and-Figures-2019-Banking-in-Europe.pdf> Erişim Tarihi:05.01.2020
- İnan, E.A. (2000), Dezenflasyon Programının Türk Bankacılık Sistemine Olası Etkileri, *Bankacılar Dergisi*, Sayı: 32.
- Kavcıoğlu, Ş. (2003), *Ticari Bankalarda Sorunlu Kredilerin Yönetimi, Çözüm Yolları ve Takibi*, Yayın No: 246, Eğitim Dizisi: 86, Türkmen Kitabevi, İstanbul, Aralık.
- Levine, R. & S. Zervos,(1998) Stock Markets, Banks, and Economic Growth, *American Economic Review*, Volume 88, No: 3 (June), pp. 537-558
- Levine, R., (2005). *Finance and Growth: Theory and Evidence. Forthcoming in Philippe Aghion ve Steven Durlauf, eds. Handbook of Economic Growth*. The Netherlands: Elsevier Science.
- Louzis, D. P., Vouldis, A. T., & Metaxas, V. L. (2012). Macroeconomic and Bank-specific Determinants of Non-performing Loans in Greece: A Comparative Study of Mortgage, Business and Consumer Loan Portfolios. *Journal of Banking & Finance*, 36(4), 1012-1027.
- Lu C.H., ve Shen C.H.(2012) ,Banking Lendings and economic growth of Chinese Cities, *China&World and Economy* Vol 20., No 2 p.59-79.
- Macit, F. & Keçeli, B. (2012). Takipteki Kredi Oranını Etkileyen Faktörler: Türkiye’de Katılım Bankaları Örneği, *Avrasya İncelemeleri Dergisi*, 1(1), 193-207.
- Mishkin, F.S. (1995). Symposium On The Monetary Transmission Mechanism. *The Journal of Economic Perspectives*, vol. 9, no. 4, 3-10.ss.
- Moody’s Service, (2018), Banks - Brazil, Russia, India, China, South Africa (BRICS), Financial Institutions, https://www.moodys.com/researchdocumentcontentpage.aspx?docid=PBC_1136282 Erişim Tarihi: 15.01.2020.
- Öker,A.(2007), *Ticari Bankalarda Kredi Ve Kredi Riski Yönetimi – Bir Uygulama*, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim dalı Muhasebe-Finansman Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- Parasız, İ.(2014), *Modern Bankacılık Teori ve Uygulama*, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa.
- Pekkan, İ.(2005), *Banka Stratejik Yönetimi Açısından Kredi Riski Yönetim Modelleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi BSE, İstanbul.
- Öztürk N., Darıcı H.K., & Kesikoğlu F., (2011), Ekonomik Büyüme ve Finansal Büyüme İlişkisi: Gelişmekte Olan Piyasalar için Panel Nedensellik Analizi’, *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt XXX, Sayı 1, s. 53-69.
- Rajan, R. G. ve Zingales, L. (1998), Financial Dependence and Growth, *The American Economic Review*, 88(3), ss. 559-586.
- Siddiqui, S., Malik, S. K., & Shah, S. Z. (2012). Impact of Interest Rate Volatility on Non-Performing Loans in Pakistan. *International Research Journal of Finance and Economics*, 84, 66-75.
- Şahbaz, N. & İnkaya, A. (2010). Türk Bankacılık Sektöründe Sorunlu Krediler ve Makro Ekonomik Etkileri. *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 1, 69-82.

- Şakar, B. (2011), *Banka Kredileri ve Yönetimi*, Yayın No: 2410, İşletme- Ekonomi Dizisi: 464, Tıpkı 3. Basım, Beta, İstanbul, Mart.
- Takan, M. & Boyacıoğlu, M.A., (2013), *Bankacılık Teori, Uygulama ve Yöntem*, Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti., Ankara.
- TBB, (2017), Uluslararası Karşılaştırmalar İtibariyle Bankacılık Sektörü, https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/7561/Uluslararası_Karsilastirmalar_2017.pdf Erişim Tarihi: 15.12.2019.
- TBB, (2017), Bankalarımız 2018, https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/7604/Bankalarımız_2018.pdf Erişim Tarihi: 10.12.2019.
- TCMB,(2019), Finansal İstikrar Raporu, <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Yayinlar/Raporlar/Finansa+Istikrar+Raporu/2019/Sayi+29> Erişim Tarihi:03.01.2020.
- Tunay, B. & Uzunay, M. (2000), *Dezenflasyon Sürecinin Bankalara Etkisi ve Bu Etkilenmeyi Olumluya Çevirmek Amacıyla Bankalarca Alınması Gereken Tedbirler*. Vefa Cemal Sezer Bankacılık Yarışması Ödül Kazanan Eserler, Akdenet Yayını.
- Usta, M., (1995) *Temel Kredi Bilgileri*, 3. Basım, İstanbul: Pamukbank T.A.S. Eğitim Yayınları, 1995.
- Van Rijckeghem, C. (1999), Enflasyonun Düşmesinden Türk Bankaları Zarar Görür mü?, *İMKB Dergisi*, 1999/2.
- Vurur, S. & Özen, E.(2013), Türkiye’de Mevduat Banka Kredisi Ve Ekonomik Büyüme İlişkisinin İncelenmesi, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2013, 6/3.
- Yağcılar, G. G. & Demir, S. (2015). Türk Bankacılık Sektöründe Takipteki Kredi Oranları Üzerinde Etkili Olan Faktörlerin Belirlenmesi. *Journal of Alanya Faculty of Business/Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 7(1), 221-229.
- Yazıcı, M., (2011), *Bankacılıkta Kredi Tahsisi: (Tüm Yönleri ile Uygulamada Kredi Tahsisi; Müşteri Ziyaretinden İzlemeye Kredi Süreci; Ziyaret, İstihbarat, Mali Analiz, Tahsis ve İzleme Süreçleri)*, Ekonomi Kitapları Dizisi: 35, Güncellenmiş 2. Baskı, Seçkin, Ankara, Eylül.
- Yuca, H., (2012), *Bankacılık Sektöründe Takipteki Krediler -Teminat İlişkisi: Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Bir Uygulama*, Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bankacılık ve Finans Anabilim dalı, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Bolu.